

הביצית והזהות הדתית

מי קובעת?

מחלוקת בין הפוסקים בשאלה
עפ"י מי נקבע מעמדו הדתי של
הילד. יהודי או לא. עפ"י תורמת הביצית
או עפ"י דת הפונדקאית. ובינתיים, בית
הדין הרבני בבאר-שבע דורש להעמיק
בבירור יהדותן של תורמות ביצית.
יש החוששים כי הדרישה הזו
תרתיע נשים מלתרום ביציות

שיאשר כי אישור יהדותה של בעלת הביצית היה לנגד עיניו, ועל סמך הצהרתו יוכר גם הילד כבן אותה הדת. בזה יוסדר מעמדם של כל מי שנולדו לאם יהודייה ולבעלת ביצית יהודייה, כתבו הדיינים, כשהם רומזים על המשמעות הרחבה שעשויה להיות לסירוב היועמ"ש להצעתם - על אחריותו. "ככל שלא תתקבל הודעת משרד הבריאות כי כך נעשה, לצערנו לא יהיה מנוס מלסגור את התיק בהעדר נתונים כלשהם על יהדות תורמת הביצית, תוך שמובהר כי העוול שנעשה לבן ולאמו גדול מנשוא". יו"ר עתים, הרב שאול פרבר, המסייע לציבור במפגש עם שרותי הדת, אמר על ההחלטה: "גדולי הפוסקים הכירו בכך שניתן להסתמך על חזקת יהדות, ובמקרה זה ישנם נימוקים הלכתיים רבים להכיר ביהדותו של ילד שנולד ליולדת יהודייה מתרומת ביצית".

"תפקיד הדיינים הוא למצוא פתרונות הלכתיים ולהימנע ככל הניתן מלהקשות על הציבור. מציאות שבה ילד נרשם בתור 'ספק יהודי', מבלי שתהיה לו דרך לשנות זאת, אף על פי שנולד לאמא יהודייה וגדל בבית יהודי - איננה מתקבלת על הדעת. מגמת החשדנות והטלת הספקות מפוררת את עם ישראל, ומנוגדת למסורת ולהלכה היהודית".

מנהל עתים, עו"ד אלעד קפלן, הוסיף: "המשמעות המעשית של הדרישה להביא כל תורמת ביצית לחקור את יהדותה בבית דין רבני, כאשר חקירה זו עלולה להסתיים בשלילת יהדותם של צאצאיה ומשפחתה - היא הימנעות של נשים בעתיד מתרומת ביציות, או השארת אלפי ילדים במעמד של 'ספק יהודים' מבלי שיש להם כל דרך לשנות זאת".

הדתית - למשל לעניין נישואים בעתיד כדת משה וישראל - הוא מיוחס לאמו או לאישה התורמת. פוסקים רבים, בהם הרב הראשי לשעבר מרדכי אליהו, סבורים כי דת היולדת היא הקובעת בהלכה. אחרים מייחסים את הוולד לבעלת הביצית, אך בדרך כלל מסתפקים ברישומי משרד הפנים להכרה ביהדותה ולא דורשים חקירה נוספת.

דייני ההרכב לא חסכו ביקורת על עמדת היועץ המשפטי בעניין וטענו, בין השאר, כי יהדות לא נקבעת על פי מרשם האוכלוסין - לא בהלכה ולא בחוק. עוד הוסיפו, כי הרישום האזרחי כלל אינו מהווה ראיה לשיוכו הדתי של אדם, אלא מבוסס במקרים רבים על הצהרה בלבד, וממילא לא ניתן לסמוך עליו לעניינים הלכתיים. הדיינים הזכירו כי

בהליך בירור יהדות של בנים מאומצים, מקבלים בתי הדין הרבניים את פרטי האם הביולוגית ומבררים את יהדותה בדרכים העומדות בפניהם - כולל מפגש עמה, והם אינם מסתפקים בפרטי הדת המופיעים לגביה במרשם האוכלוסין, ותהו מדוע שונה הדבר לגבי ילודים מתרומת ביצית.

כ"שורה תחתונה" הדיינים הציעו: האישה תפנה לבית דין רבני באזור מגוריה לשם בירור יהדות בלא לציין את מטרתו. "ייקבע אדם (למשל איש משרד הבריאות) המקובל ברכנות הראשית

אישה מהדרום זכתה בילד בתהליך פונדקאות שנערך בישראל, מתרומות זרע וביצית - מקומיים. לאחר הלידה, פנתה האישה לבית הדין הרבני האזורי בבאר שבע וביקשה לקבוע כי הקטין - יהודי, זאת כדי למנוע בעדו בעיות בעתיד. אלא, שביה"ד, בהרכב הרבנים אליהו אריאל אדרי (אב"ד), אבידן משה שפנייר ואברהם הרוש, קבע כי אף שהאישה תורמת הביצית רשומה כיהודייה במרשם האוכלוסין, הקטין לא יוכר כיהודי, שכן לטענתם, רישומי משרד הפנים אינם תואמים את ההלכה, ולכן יש צורך בחקירת יהדות נוספת של התורמת כתנאי לקביעת מעמדו של הילד כיהודי. ביה"ד בבאר שבע גם דחה חו"ד של היועץ המשפטי לממשלה שדרש לשמור על חיסיון האישה התורמת ולהסתפק באישור מרשם האוכלוסין, וכן ביה"ד לא התרשם מחו"ד של היחידה למשפט עברי במשרד המשפטים שטענה כי די בכך שבעלת ביצית שמציגה את עצמה כיהודייה ומופיעה ככזו במרשם האוכלוסין על מנת לקבוע את מעמד הילד, שכן "רוב מוחלט של הסיכויים הם שהתורמת יהודייה".

להחלטת בית הדין הרבני בבאר שבע עלולות/עשויות להיות השלכות מרחיקות לכת על מעמדם האישי של ישראלים רבים שנולדו מתרומת ביצית ולהשפיע על נכונותן של נשים נוספות לתרום ביציות.

העיתונאי קובי נחשוני ב'ווינט' הביא כי מבחינת הרישום האזרחי במשרד הפנים, אדם שנולד מתרומת ביצית מוכר אוטומטית כבנה של האם שנשאה אותו ברחמה לכל דבר ועניין. לעומת זאת, בין פוסקי ההלכה יש מחלוקת אם מבחינת ההשתייכות